

## FOTOĞRAFTA "EL"

"Hand" in Photography

Öğr. Gör. Dr. Şeniz KABADAYI YUVARLAK

Kocaeli Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Fotoğraf Bölümü, Kocaeli/Türkiye

### Reference

Kabadayı Yuvarlak, Ş. (2020). "Fotoğrafta El", Academic Social Resources Journal, (e-ISSN: 2636-7637), Vol:5, Issue:17; pp:482-494.

### ABSTRACT

Fotoğraf tarihinde birçok önemli fotoğraf sanatçısının konu olarak ele aldığı el figürü, farklı anlamlarda ve farklı denemelerle karşımıza çıkmaktadır. Her fotoğraf sanatçının denemeleri ve temaları farklılık yaratır ve böylelikle her fotoğrafta el figürü özgünlüğünü korur. Her sanatçı el figürünü farklı anlamlarla işlemektedir. Verilmek istenen mesajı sanatçıya özgüdür. Fotoğraf sanatçılarının kendilerini ve sanatlarını geliştirme isteği, sanatsal ifade biçimlerini de olumlu anlamda etkilemiştir. Fotoğraf sanatçısı diğer tüm disiplinlerde olduğu gibi kendine özgü bir dil oluşturmuştur. Bazen çok bildik, tanıdık bir konuyu, kendine özgü bir dil yaratarak oluştururlar. Fotoğrafta el figürü, mecazi anlamda da birçok referanslara sahip bir figür olarak ele alınabilir. El/ eller, bir insanın iç dünyasının dışavurumunun bir anlamda göstergeleridir.

**Anahtar Kelimeler:** Fotoğraf, Fotoğrafta El, Figür

### ÖZET

The hand figure, which many important photographers dealt with as a subject in the history of photography, appears with different meanings and with different trials. The experiments and themes of each photographer make a difference and thus the hand figure preserves its originality in every photograph. Each artist treats the hand figure with different meanings. The message to be given is unique to the artist. Photography artists' desire to improve themselves and their arts has also positively affected their artistic expression. The photographer has created a unique language as in all other disciplines. Sometimes they compose a very familiar subject by creating a unique language. The hand figure in the photograph can be considered as a figure with many references in a figurative sense. The hand / hands are, in a sense, indicators of the expression of a person's inner world.

**Key words:** Photography, Hand in Photography, Figure

## 1. GİRİŞ

1840'lı yıllarında minyatür olarak bir nesneye fotoğraf yerleştirilme geleneği dagerreyotip tekniği ile oluşturulan, oturan iki kişinin iki elini göstermektedir. **Dagerreyotipin\*** minyatür estetiğine uygun olarak odak iki elin üzerindedir. Fotoğrafın farklı objeler üzerinde kullanılması ile birlikte bu kez fotoğraf, bir giysiye konulmak üzere oluşturulmuş ve pirinç bir çerçeveye yerleştirilmiş olan bir düğmeye aittir. Stüdyoda kameranın karşısında duran bu iki kişi, bilinen kartvizit (Carte-de-visit) geleneğinden çok farklı olarak statü, cinsiyet hakkında bilgi vermek için çaba sarf etmemektedir. Standart, bilindik pozlara, arka plana, gösterişe, kostüme gerek duyulmadan oluşturulmuş, kabartılmış süslü kenarlığı ile 1830'dan 1850'ye kadar, yaldızlı metal düğmelere ya da farklı nesnelere üzerine yapılan tipik dagerreyotipine örnektir.

Uzun yıllar boyunca, bu görüntünün bir İncil üzerine konulan iki elin kölelik karşıtı bir motifi (biri siyah, biri beyaz) temsil ettiğine inanılıyordu.

Amerika'da siyasi amaçlar için üretilen düğmelerin kullanımı, 1700'lü yıllarda ezilen sömürgecilerin hedefi olarak ya resim ya da fotoğraf içeren politik düğmeler, kişisel bir ifade aracı haline gelmişti.

\*Daguerreotypeler, cilalanmış, gümüş kaplı bir bakır plaka üzerinde, iyot buharlarıyla hassaslaştırılmış, büyük bir kutu kamerada pozlanmış, civa dumanlarında geliştirilen ve sabitlenmiş, muhteşem ayrıntıları barındıran fotoğraf görüntüsüdür.



**Fotoğraf 1:** Sanatçısı bilinmiyor, Düğme, 1845 civarı, Daguerreotype, 1,6 cm



**Fotoğraf 2:** Southworth & Hawes 1845, Daguerreotype

Bu fotoğrafta ise Jonathan Walker'ın elinin baş harfleri üzerinde "S" işaretini göstermektedir. Jonathan Walker, 1837'de kölelere gösterilen aşağılayıcı koşullar onu derinden etkilemiş ve birkaç köleye kaçmaları için yardım ettiği için mahkemede yargılanmıştır. Sağ eli köle vapurunda yardım ettiği için Walker'a halka açık bir şekilde eline S mührü vurmuştur.



**Fotoğraf 3:** Tina Modotti, Lou Bunin'in Elleri , 1929 Jelatin Gümüş Baskı, 19 x 23,7 cm



**Fotoğraf 4:** Tina Modotti, Lou Bunin'in Elleri, Jelatin Gümüş Baskı, 1929

Fotoğraf 3 ve 4'teki fotoğraflar Meksika Devrimi sırasında Tina Modotti'nin fotoğrafladığı birçok fotoğraf içerisinden kuklacı "Lou Bunin'in Elleri" serisi özel bir yer tutar. Kuklacı Bunin'in nazik ve hassas ellerini ele alan bir dizi kukla serisinin fotoğraflarını çekmiştir. Modotti burada ellerin aşağı sarktığında damarların ortaya çıkmasını bilinçli olarak kullanmıştır.



**Fotoğraf 5:** Tina Modotti, Asa, 1927, Jelatin Gümüş

Modotti, bu fotoğrafta ise bir işçinin hırpalanmış, tozlu ellerini kirlenmiş iş kıyafetlerinin fonunda bir asanın sapına dayanmış olarak fotoğraflamıştır. Burada eller, durağan gibi görünsede zor bir yaşamın, emeğin simgesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Meksika'daki işçilerin durumuna karşı içsellik geliştiren Modotti, anlık insan durumlarının, hayatta kalma mücadelesi gösteren işçi sınıfının tasvirlerini eller yoluyla fotoğraflamıştır.



**Fotoğraf 6:** Edward Weston, Modotti'nin Portresi, 1921 Platin Paladyum Baskı, 24,1x 19,1cm

1921'de Edward Weston tarafından çekilmiş olan Tina Modotti'nin portresi az sayıdaki portrelerinden biridir. Weston'un aşıklarıyla olan çalışmalarının çoğunda, portre; izleyen ve fotoğrafçı arasındaki iş birliğidir. Modotti, Weston için poz vermekte ve Weston teknik becerilerini sergileyerek hafızalara kazınan görüntü yaratma çabasındadır. Aralarındaki derin ilişki fotoğrafa da yansımaktadır. Bu birliktelik daha sonra Meksika'ya taşınacak, Modotti Meksika halkının mücadelelerinde hem fotoğrafları ile hem de bir aktivist katılımcı olarak rol oynayacaktır.

Tina Modotti'nin Japon kimonoları üzerindeki elleri ile yapılan bu çalışma ise Meksika'da Edward Weston tarafından çekilmiştir. Weston fotoğrafta, kumaşın üzerinde dönen tasarımlarla Modotti'nin birbirine kavuşmuş elleri ile etkileyici bir kompozisyon oluşturmuştur. Weston, Meksika'da geçirdiği zaman boyunca kimono üzerinde Modotti'nin ellerini farklı ışıkta ve kompozisyon denemeleri ile birçok kez çekmiştir.



**Fotoğraf 7:** Edward Weston, Tina'nın elleri, Platin Paladyum Baskı, 1923, 22,9 x 19,1 cm



**Fotoğraf 8:** Alfred Stieglitz, Paladyum Baskı, 22.9 x 18,9 cm, 1919

Alfred Stieglitz ise 1917-1937 yılları arasında ressam Georgia O'Keeffe ile yaşadığı aşkın fotoğraflarına yansıdığı üç yüzden fazla O'Keeffe ile ilgili fotoğraf üretmiştir. Stieglitz'e göre O'Keeffe sadece baş ve yüz ile sınırlı değildir. Ayakları, elleri etkileyicidir ve Stieglitz için bağımsız bir form oluşturmaktadır.



**Fotoğraf 9:** “Yüksüklü el”, Georgia O’Keeffe’nin elleri, Alfred Stieglitz, 1920



**Fotoğraf 10:** Georgia O’Keeffe’nin Elleri, Alfred Stieglitz, 1920



**Fotoğraf 11:** Georgia O’Keeffe, El ve At Kafatası, Jelatin Gümüş Baskı, 1931, 19.3x24.4 cm

.....Özellikle de ellerini çekmeyi sever. Elleri bir objede, kendi üzerinde, boynunda, saçında olmak üzere yüzlerce fotoğraf... Hepsi tutkularının, aşklarının kanıtıdır Alfred için. Fakat modelinde –ve sevdiği kadında- daha çok kendisinin görmek istediği yönlendirmeleriyle oluşan fotoğraflardır.<sup>1</sup>

<sup>1</sup> <https://romankahramanlari.com/alfred-stieglitz-fotograf-benim-tutkum-gercegi-arayisim-takintim/>



**Fotoğraf 12:** Herbert Bayer, Lonely Metropolitan, 1932

Herbert Bayer, Dessau'daki Bauhaus okulunda tipografi, reklam ve kompozisyon üzerine çalışmalar yapan sürrealist bir fotoğrafçıdır. Fotomontaj çalışmaları onun çalışmaları arasında özel bir yer tutar. Fotomontajı görsel bir stil olarak oluşturan sanatçı, 'Lonely Metropolitan' adlı fotoğrafı, şehre taşınmanın kişisel etkilerini araştıran bir fotoğraf montajıdır. Şehrin yalnızlığı, izolasyon duygusu, güvensizlik, izlenme, yalnızlık duyguları bu fotoğrafta hakimdir.

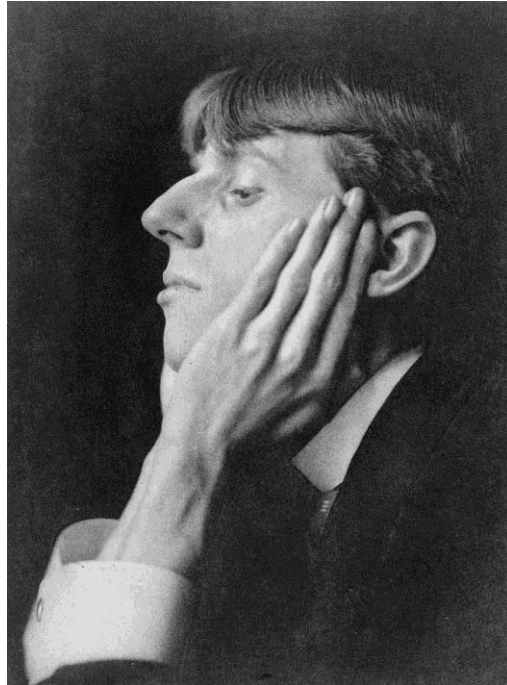


**Fotoğraf 13:** Herbert Bayer, 1932 Jelatin gümüş baskı, Fotomontaj, 24,6x34 cm

“Fotoğraf için basından beri yalnızca sanatsal alanda görüldüğü, alanının daraltılmadığı, aksine fotoğrafın görsel çekiciliği odak noktasına yerleşti. Resim kombinasyonları alanı, büyük bir deney konusu olmuştu. Moholy Nagy, H. Bayer, Graeff, Kallai, Kranz’ın da aralarında bulunduğu bazı tasarımcılar bu duruma tanımlamalar getirdiler ve yeni kavramlar ve farklılıklar koydular. Bazı eserleri ve kavramları da belirleyici unsurlar olarak sunmayı denediler. Böylece basit, teknik bir yönlendirmesi olmayan, yani gerçeği ifade eden kamera resmi seyirci için perspektif, ışık ve gölge etkisi bakımından çok şaşırtıcı bulundu. Çifte ışıklandırmalar ve resmi başka bir resimle silmeler iki resmi bir konu içinde karıştırma olanağı veriyordu.” (Kabadayı, 2004: 63)



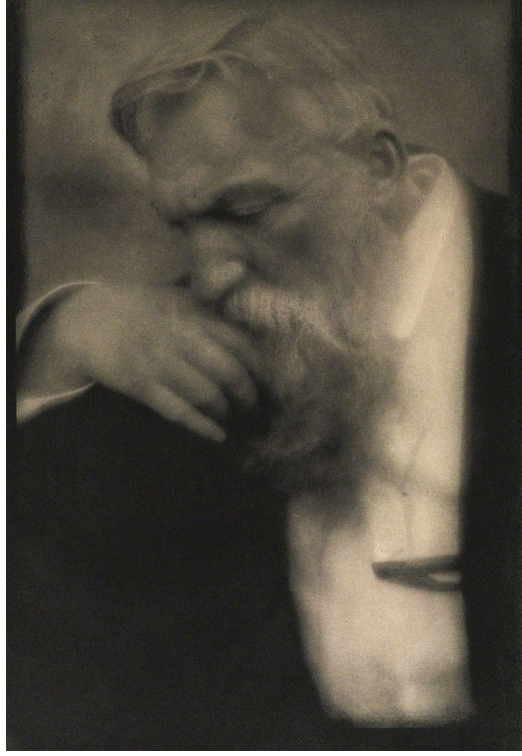
**Fotoğraf 14:** Hands, Dorothy Norman, Alfred Stieglitz, 1933, 11,2 × 9,2 cm



**Fotoğraf 15:** Frederick Evans, 1893, Beardsley'in Portresi, Platin Baskı

Sanatçı Aubrey Vincent Beardsley'in kendi portresi, portre fotoğrafçısı Frederick Evans tarafından çekilmiş ve platin kağıdına basılmıştır. Aubrey Beardsley'in Frederick H. Evans tarafından çekilen portresinde pozun zerafeti platin baskının renklerindeki zenginliğe mükemmel bir şekilde yansır. Beardsley'in hem arkadaşı hem de yayıncısı olan Evans, 1894'te, Beardsley'in siyah beyaz tasarımlarından birinin fotoğrafik baskısına monte ettiği bu portreyi, sanat fotoğrafını destekleyen "The Linked Ring" topluluğunun mekânında sergilemiştir.





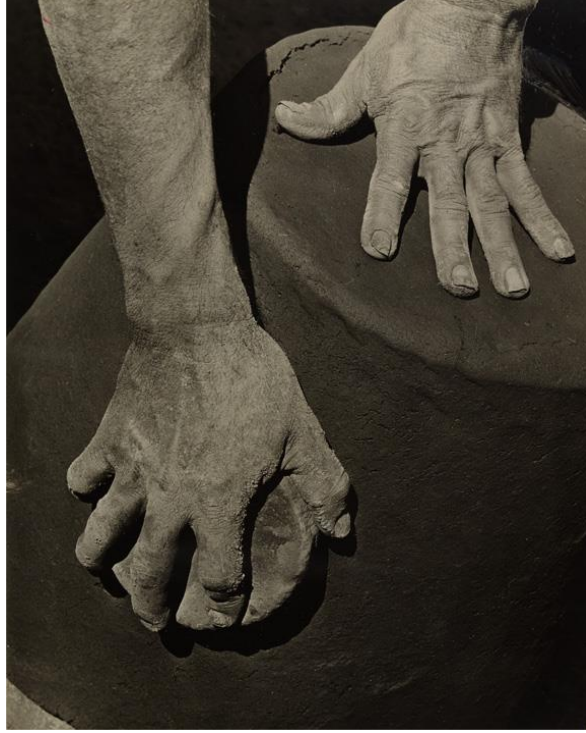
**Fotoğraf 16:** Edward Steichen, M. Auguste Rodin'in Portresi, 1911, Fotoğraf Gravürü, 17.8 x26 cm.

Edward Steichen, kendi döneminin neredeyse en büyük fotoğrafçılarından ve Foto-Secession kurucularından biridir. Alfred Stieglitz, onun fotoğraf anlayışını büyük ölçüde etkilemiş olmasının yanı sıra kendi fotoğraf anlayışının izlerinin belki de en önemli portrelerinden biri olan August Rodin'in portresidir. E. Steichen'in fotoğrafları çağdaş sanat formu olarak tanınmasını sağlaması ve kendi çizgisini ve ilkelerini yansıtan fotoğrafları, soft-focus tekniklerine yer vermesi, onun resim kökenli bir sanatçı olmasının izlerini fotoğraflarında da net bir şekilde göstermektedir.



**Fotoğraf 17:** Dana Steichen'in Elleri, 1923

Steichen'in 1923 senesinde çektiği bu fotoğrafta dikey devedikenlerine sarmalanan iki elin Dana'nın ellerini görmekteyiz. Arka planın netsiz olması ile iyice vurgulanan eller birbirine kavuşmak için sarmal bir hareket içindedir. Bu romantik eller 1923 yılında evlendiği ikinci eşi, sanatçı ve gelecekteki fotoğrafçı Dana Desboro Glover'a aittir.



**Fotoğraf 18:** Anton Bruehl, Potter, 1932. Jelatin Gümüş Baskı, 24.6 x 19,7 cm

Clarance Hudson White'in başarılı öğrencilerinden biri olan Anton Bruehl tarafından Çömlekçi 'Potter' adlı çalışması dahil olmak üzere yirmi beş adet kalotipten<sup>2</sup> oluşan bir seri üretmiştir. Bu seriyi Meksika'da çekmiş ve çalışan emek veren işçi sınıfını bu fotoğraf serileri ile fotoğraflamıştır.



**Fotoğraf 19:** László Moholy Nagy, El, 1925

“L.M. Nagy tüm yaşamı boyunca ışık imkânlarını ve etkilerini araştırmaya devam etmiş bir deneysel sanatçıdır. L.M. Nagy fotoğraf tarihine büyük bir etki olarak kabul edilir ve fotoğrafta ışık kullanımı ve etkileri üzerine çalışmıştır. Işık ve objelerin manipülasyonu yoluyla, akılda kalan kombinasyonları, strüktürel olmayan materyalleri, görüntülerin içine ışığın değişimi ile ilgili farklı arayışları daha çok etkili olmuştur. Kristal, kırık camlar, farklı materyaller, sıvılar kullanarak

<sup>2</sup> Kalotip: Yarı saydam durumdaki kâğıt üzerinde fotoğraf negatifleri elde etme yöntemi

fotogramlarını yaratmış ve geliştirmiştir. L.M.Nagy'nin fotogramlarında kullandığı bir başka teknik ise "luminogram" tekniğidir. Bu tekniğinde ışık kaynağı ve filtreler yoluyla, ışığın nesneye müdahalesi, ışığın yönüyle verilen hareketin kullanımı ve nesneyi modüle etme imkânını fotograma taşımıştır. Küçük bir ışık kaynağı ile görüntü çeşitlemelerini ışığın şekli ve yoğunluğu ile luminogramlar oluşturmuştur." (Yuvarlak, 2014: 56).



**Fotoğraf 20:** Horst P. Horst, Hands /Eller, 1941, Orijinal baskı Platinyum Paladyum Baskı, daha sonra Jelatin gümüşe basılmıştır. 55.9 x 43.8 cm.

Horst P. Horst, özellikle ışık kontrolünde başarılı olan bir sanatçıdır. Kompozisyonlarında ışığın ve illüzyon etkilerini başarılı bir şekilde fotoğraflamıştır. Fotoğraflarının arasında en başarılı kareleri en çok kadın ve kadına dair göz alıcı kareleridir. Estetik birikimi, sürrealist çekimleri ve neoklasisizm'in ideallerine bağlı ve hayran olması fotoğraflarında formu başarılı bir şekilde ortaya koymasına neden olmuştur.

## 2. SONUÇ

Fotoğraf sanatçısı kendi içinde yarattığı yaratıcı tavrıyla ve düşünce biçimi ile "el" figürüne farklı anlamlar katarak fotoğraflamıştır. Her bir sanatçı "el'i" kendi dünya görüşü ve vermek istediği mesajı ve yaşam biçimini de katarak fotoğraflamıştır. Fotoğraf sanatçısı, el figürünü fotoğraflarken bazen müdahale etmiş ya da olduğu gibi bırakmış, kendi tavrını belirlemiştir. El figürü, fotoğraf sanatçılarının kendi duygularına, birikimlerine bağlı olarak kurgulamalarında farklılık göstermektedirler. Kullanım şekline bağlı olarak, güç, birleştirme, ayırıştırma, sükûnet, isyan vs. gibi farklı kavramlar ve mesajlar taşımaktadırlar. Bu makalede el figürünü fotoğraflayan sanatçıların özgün kareleri ve el üzerine yapılmış olan bazı çalışmalar işlenmiştir.

Her bir "el" fotoğrafı kendi içinde yeni bir soluk getirerek, fotoğraf tarihinde unutulmaz fotoğrafları yaratmıştır.

**KAYNAKÇA:**

BENJAMIN, Walter.(2002). Pasajlar. Çeviren, Ahmet Cemal. İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.

BAJAC, Quentin, (2005). Karanlık Odanın Sırları, Çeviren, Ali Berkday, İstanbul. Yapı Kredi Yayınları.

BOURDGEU, Pierre, (1999). Sanatın Kuralları, Çeviren, Necmettin Kâmil Sevil, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları

CLARKE, Graham, (2017). Güzel Sanatların Bir Dalı Olarak Fotoğraf, Hayalperest Yayınevi, İstanbul

KABADAYI, Şeniz. (2004). Plastik Sanatlarda Fotomontaj, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Plastik Sanatlar Anabilim Dalı, Resim Sanat Dalı Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli.

YUVARLAK, Şeniz (2014). Alternatif fotoğraf üretim yöntemleri bağlamında fotogram, Kocaeli Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Plastik Sanatlar Anasanat Dalı, Sanatta Yeterlilik Tezi, Kocaeli.

ERTAN, Güler, (1977), Çağdaş Fotoğraf Sanatı, İstanbul

LEPPERT, Richard, (2002), Sanatta Anlamın Görüntüsü, İmgelerin Toplumsal İşlevi, Çev: İsmail Türkmen, İstanbul, Ayrıntı Yayınları,

**GÖRÜNTÜ KAYNAKÇASI:**

Resim 1: <https://images.app.goo.gl/FJRwGiF69HKN6pCc9> Erişim Tarihi 04.03.2020

Resim 2: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jonathan\\_Walker\\_branded\\_hand,\\_1845.png](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jonathan_Walker_branded_hand,_1845.png) Erişim Tarihi 14.03.2020

Resim 3: <https://tr.pinterest.com/pin/821344050765849021/> Erişim Tarihi 04.04.2020

Resim 4: <https://tr.pinterest.com/pin/563090759631040635/> Erişim Tarihi 14.07.2020

Resim 5: <https://www.amazon.fr/Tina-Modotti-Margaret-Hooks/dp/0714845663> Erişim Tarihi 19.06.2020

Resim 6: <http://www.getty.edu/art/collection/objects/53491/edward-weston-tina-modotti-american-1921/> Erişim Tarihi 24.06.2020

Resim 7: <https://www.mutualart.com/Artwork/HANDS-AGAINST-KIMONO--TINA-MODOTTI-/C36AE95F3FB2721A> Erişim Tarihi 12.03.2020

Resim 8: <https://whiteglare.wordpress.com/2016/04/30/individual-project-artist-research-alfred-stieglitz/> Erişim Tarihi 02.06.2020

Resim 9: <https://whiteglare.wordpress.com/2016/04/30/individual-project-artist-research-alfred-stieglitz/> Erişim Tarihi 21.02.2020

Resim 10: <https://romankahramanlari.com/alfred-stieglitz-fotograf-benim-tutkum-gercegi-arayisim-takintim/> Erişim Tarihi 24.03.2020

Resim 11: <https://whiteglare.wordpress.com/2016/04/30/individual-project-artist-research-alfred-stieglitz/> Erişim Tarihi 20.06.2020

Resim 12: <https://www.sothebys.com/en/auctions/ecatalogue/2012/so-buhl-collection-n08886/lot.12.html?locale=en> Erişim Tarihi 08.01.2020

Resim 13: <https://www.pinterest.co.kr/pin/587297607645145349/> Erişim Tarihi 16.05.2020

Resim 14: <https://co.pinterest.com/pin/507640189247425045/> Erişim Tarihi 21.04.2020

Resim 15: <https://www.npg.org.uk/collections/search/portraitExtended/mw00425/Aubrey-Beardsley> Erişim Tarihi 04.03.2020

Resim 16: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Brooklyn\\_Museum\\_-\\_M.\\_Auguste\\_Rodin\\_-\\_Edward\\_Steichen.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Brooklyn_Museum_-_M._Auguste_Rodin_-_Edward_Steichen.jpg) Erişim Tarihi 17.05.2020

Resim 17: <https://www.pinterest.co.kr/pin/497366352593910444/> Erişim Tarihi 07.02.2020

Resim 18: <https://www.moma.org/collection/works/83688> Erişim Tarihi 04.07.2020

Resim 19: <https://tr.pinterest.com/pin/408842472392964545/> Erişim Tarihi 28.06.2020

Resim 20: <https://fineart.ha.com/itm/photographs/gelatin-silver/horst-p-horst-american-german-1906-1999-hands-hands-ny-1941-gelatin-silver-printed-later11-7-8-x-8-3-8-inc/a/5220-74244.s> Erişim Tarihi 22.07.2020